

Yhteiskunnallinen vaikuttaminen edellyttää kollektiivisia käytäntöjä

■ Elina Pekkarinen ja Leena Suurpää

Tieteellisten seuran valtuuskunnan (TSV) jäsen-seuroissa on yli 250 000 tieteen osaajaa, jotka muodostavat merkittävän vaikuttajajoukon. TSV:n puitteissa on vakiintuneet väylät tiedepoliittiseen vaikuttamiseen. Konferenssit ja kansainväliset seminaarit, tieteellinen julkaisu-toiminta ja TSV:n alaiset toimielimet ovat esimerkkejä tällaisista tunnustetuista rakenteista. Sen sijaan tutkimustiedon yhteiskunnallinen vaikuttamistehtävä on selvästi hatarampien kollektiivisten rakenteiden varassa.

Kärjistäen voisi sanoa, että tutkijoiden, tieteenalojen ja seurojen välinen yhteistoiminta yhteiskunnallisen vaikuttamisen edistämiseksi on sattumanvaraista ja perustuu enemmän tietentekijöiden henkilökohtaisille suhteille kuin kollektiivisille perinteille, käytännöille ja pyrkimyksille. Silti juuri tietoon perustuva yhteiskunnallinen vaikuttaminen – eräänlainen tietoaktivismi – sopii erinomaisesti nimenomaan tieteellisten seurojen yhteistoiminnan tehtäväksi, muodostavathan seurat paitsi määrällisesti, myös laadullisesti massiivisen liikepotentiaalin. Tieteellinenkin yhdistystoiminta on kansalais-toimintaa.

Yhteiskuntapoliittisessa vaikuttamisessa kollektiivisuuden puute muuttuu kouriintuntuvaksi erityisesti päivänpolttavien ilmiöiden, kuten rasmin tai maahanmuuton, sekä sensitiivisten aiheiden, kuten naisiin tai lapsiin kohdistuvan väkivallan yhteydessä. Tämänäköisiä teemoja koskeva julkinen keskustelu karkaa helposti kauas asiallisesta ja tietopohjaisesta linjasta, jolloin yksittäisten tutkijoiden kontribuutiot joko ohitetaan olankohautuksella, vaiennetaan kuo-

liaaksi tai revitään kappaleiksi. Äärimmillään tutkimustietoa käytetään tietoisesti väärin erilaisten poliittisten päämäärien ajamiseen ilman, että tiedontuottaja voi vaikuttaa asiaan. Käytännössä moni tutkija on tullut varovaiseksi saatuaan uhkauksia tai jouduttuaan naurunalaiseksi mediayhteiskunnan ennakoimattomilla julkisuuden kentillä.

Mitä sitten on yhteiskunnallinen vaikuttaminen tieteen keinoin? Käsitepariin latautuu tukuittain odotuksia, toiveita, pelkoja ja tulkinnallisia erimielisyyksiä – niin tiedeyhteisön sisällä kuin ulkopuolellakin. Suomen Akatemian kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksen toimikunta järjesti 6. lokakuuta akatemiaturkijatapaamisen, jossa aiheita pohdittiin seitsemän huolella argumentoidun akatemiaturkijan puheenvuoron virittämänä. Nostamme tästä viisaasta ja vilkkaasta keskustelusta muutamia näkökulmia vedotaksemme tiedeyhteisöjen väliseen dialogiin.

Yhteiskunnallisen vaikuttamisen peruslähtökohtana ovat eettisesti kestävät tutkimusasetelmat. Vaikuttavuus ja tutkijavastuu eivät ole toisiaan hylkiviä vaan toisiaan edellyttäviä tutkimuksen elementtejä. Tutkimuksen yhteiskunnallista vaikuttavuutta ei tule typistää tutkimustulosten yleistajuistamiseksi vaan katsoa tutkimusprosesseja ja niihin nivoutuvia vuorovaikutuksen muotoja ja ympäristöjä laajasti. Tutkimuksen yhteiskunnallinen vaikuttavuus ei rajaudu vain mediainventioihin ja poliittisen päätöksenteon ympäristöihin, vaan yhtä tärkeitä ovat tutkijoiden arkiset kytkökset kansalaisyhteiskuntaan ja tutkittaviin yhteisöihin. Vaikut-

taminen edellyttää myös rohkeutta. Kokeilevat tutkimusasetelmat, vaihtoehtoinen tiedon tuottaminen, uudenlaiset julkistamisen tavat sekä vaiettujen ilmiöiden tutkiminen avaavat uusia vaikuttamisen väyliä. Näin vaikuttavuus ei johda tutkimuksen standardointiin – ei käsitteiden, sisältöjen tai menetelmienkään tasolla.

Suomen Akatemian keskustelussa pallolettiin myös kompleksista kysymystä siitä, miten tutkimuksen vaikuttavuus, laajan määritelmän mielessä, voisi olla tutkijan kannalta kannustavaa ja palkitsevaa: miten se voitaisiin viedä mielekkäällä tavalla osaksi tutkimuksen arviointia ja resursointia? Tällä hetkellä moni tutkija kieltäytyy yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta, koska se ei palkitse, se ei kannata ja pahimmillaan se voi olla tuhoisaa tutkijan yksityiselämälle ja työuralle. Vaikuttamistehtävä onkin kiedottava laajemmin osaksi nykypäivän tutkijoiden ammatillisia näkymiä. Lineaarinen akateeminen urapolku alkaa olla ideaalityyppinen ihanne, ja urapolut käytännössä yhä ennakoimattomammat ja katkeilevammat. Tässä yhteiskunnallisessa kontekstissa tutkijoiden liikehdinnästä akateemiselta urapolulta muihin asiantuntija- ja vaikuttamistehtäviin ja takaisin akateemisiin yhteisöihin tulisi pikem-

minkin palkita kuin rangaista.

Edellisiin yhteiskunnallista vaikuttamista koskeviin näkökulmiin haluamme lisätä kollektiivisuuden erityisen merkityksen. Yksinäisen tutkijan viesti on helppo ohittaa – joukon ääni on jo vaikeampi vaientaa. Samaten yksittäinen tutkija jää yhteiskunnallisine lausuntoineen suojattomammaksi kuin tutkijayhteisö. Nuorisotutkimusseuran ja Lapsudentutkimuksen seuran toiminnan lähtökohtana on akateemisen ja yhteiskunnallisen toiminnan likeinen suhde. Haastamme tieteelliset seurat pysähtymään jaettava yhteiskuntavastuuta koskevien kysymysten äärelle. On korkea aika luoda yhteisöllisiä rakenteita ja käytäntöjä, jotka mahdollistavat tutkijoiden aktiivisen yhteiskunnallisen vaikuttamisen kannustavassa ilmapiirissä. Tieteellisten seurain valtuuskunta tarjoaa hyvät edellytykset kanavoitua yhteiskuntavastuuta nykyistä yhteisöllisemmäksi toiminnaksi.

Elina Pekkarinen on Nuorisotutkimusseuran yhteydessä toimivan Nuorisotutkimusverkoston tutkija-tohtori ja Lapsudentutkimuksen seuran puheenjohtaja. Leena Suurpää on Nuorisotutkimusverkoston tutkimusjohtaja.